

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Каранди Ірини Ігорівни «Громадсько-політична діяльність Зиновія Пеленського (1890–1943)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України

Питання персоніфікації історії, вивчення життя, діяльності та наукової спадщини визначних її діячів стали одним з важливих завдань сучасної науки. Упродовж останніх років все більшу увагу дослідників привертає постать Зиновія Пеленського – українського громадсько-політичного діяча, кооператора, публіциста, посла сейму Другої Речі Посполитої. У роки тоталітарного режиму його військова й громадсько-політична діяльність, зважаючи на участь у «націоналістичних організаціях» міжвоєнного часу, виразні державницькі переконання, висвітлювалася тенденційно або ж взагалі була вилучена із суспільного / наукового дискурсу. Саме тому на сьогодні актуальним історіографічним завданням є здійснення поглибленого вивчення біографії цієї непересічної постаті новітньої української історії.

Вдало використовуючи методологічний інструментарій, Ірина Каранда фахово проаналізувала: особливості формування світогляду Зиновія Пеленського; організаційно-політичну працю в УНДО, громадсько-політичних організаціях; внесок у поширення кооперативної ідеології на західноукраїнських землях; парламентську працю у вищому законодавчому органі Другої Речі Посполитої; здобутки у редакторсько-публіцистичній сфері; діяльність на конгресах національних меншин.

Таким чином, уперше в українській історіографії Іриною Карандою представлено комплексне наукове дослідження, яке відображає багатогранну громадсько-політичну діяльність політика, кооператора, публіциста – Зиновія Пеленського. Здобувачкою з'ясовано та реконструйовано маловідомі факти біографії відомого політичного діяча,

зокрема, охарактеризовано його працю в Ревізійному союзі українських кооперативів, Товаристві українських кооператорів, Комітеті рятунку України та ін. відтворено цілісну картину громадсько-політичної діяльності Зиновія Пеленського в УНДО, розглянуто особливості державотворчої праці Зиновія Пеленського на Конгресах національних меншин, деталізовано працю політика у сеймі Польщі, охарактеризовано його основні здобутки на парламентському терені, а також обґрунтовано та доведено важливу цінність науково-публіцистичної спадщини Зиновія Пеленського.

Дисертаційна робота Ірини Каранди відзначається оригінальністю та самостійністю наукового пошуку. Здобувачка продемонструвала своє вміння ставити і аргументовано розкривати недосліджені досі проблеми, визначати ключові моменти, які стосуються політичної біографії Зиновія Пеленського.

Вдалою є структура дисертаційної роботи, яка логічно, повно і точно відображає задум і концепцію проведеного дослідження. Основні положення дисертації виважені, кожний підрозділ містить логічні міркування та узагальнення. Так у *вступній частині* дисертації обґрунтовано актуальність теми дослідження, означено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт та предмет дослідження, обґрунтовано хронологічні межі дисертації, пояснено наукову новизну роботи, її практичне значення та теоретико-методологічні засади, висвітлено апробацію її результатів та структуру дисертації.

Перший розділ «Історіографія, джерела, методи дослідження» присвячений аналізу спеціальної наукової літератури та джерельної бази дисертації, а також викладу методологічних основ, на яких базується наукова робота. Для вирішення поставлених завдань авторка опрацювала значне коло літератури, яка в тій чи іншій мірі дотична до досліджуваної проблеми, про що свідчить ґрунтовний історіографічний огляд. На

особливу увагу заслуговує джерельна база, яка охоплює архівні та опубліковані документи і матеріали. До них належать різноманітні за характером, походженням та змістом статутні, звітні матеріали, діловодча документація, листування, мемуари, щоденники, періодика як комплексне джерело. Документи залучені з Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, державних архівів Тернопільської, Івано-Франківської та Львівської областей дозволяють реконструювати загальну картину громадсько-політичної діяльності Зиновія Пеленського Їх комплексне використання дозволяє також зробити висновок про високий рівень обґрунтованості наукових положень узагальнень та висновків, наведених у дослідженні.

Ірина Каранда зауважує, що наукова робота підготовлена у руслі біографістики, що передбачає вивчення громадсько-політичної діяльності Зиновія Пеленського у контексті його місця у політичному, соціокультурному середовищі, включаючи його особисті переживання, погляди, внесок у піднесення національної свідомості українців у Другій Речі Посполитій, захисті соціально-економічних інтересів населення Галичини.

У *другому розділі* дисертаційної роботи Ірина Каранда поставила достатньо амбітне завдання – відстежити особливості дитячих, юнацьких років Зиновія Пеленського, охарактеризувати його світоглядні позиції та визначити політичні пріоритети. Завдяки скурпульозному опрацюванню джерельної бази, мемуаристики, здобутків попередників, здобувачка приходить до висновку, що формування світогляду Зиновія Пеленського відбувалося під впливом родинного оточення, студентських товаришів у Відні, а на завершальному етапі Першої світової війни та в роки польсько-української війни – політичної, військової еліти Західної України. У дисертаційній роботі визначено зовнішньополітичні орієнтири цього відомого діяча, зокрема наголошено, що він підтримував орієнтацію на Центральні держави у розв'язанні українського питання, відстоював право

українського народу на самостійне державно-політичне життя, працюючи в уряді Західної Області Української Народної Республіки (ЗО УНР).

Третій розділ дисертації знайомить із участю Зиновія Пеленського у роботі керівних органів УНДО, його парламентською працею, діяльністю щодо розробки стратегії відстоювання соціально-економічних та національно-культурних прав українців Галичини та Волині. Ірина Каранда переконливо доводить, що будучи членом ЦК УНДО, у 1930-х рр. Зиновій Пеленський був причетний ухвалення / обговорення усіх визначальних політико-ідеологічних ухвал партії, зосередив свою роботу на поширенні ідеології націонал-демократів; агітаційно-пропагандистській роботі під час виборчих кампаній до польського парламенту; роботі у Волинському воєводстві. Від імені УНДО він не тільки виступав із «політичними рефератами» на зборах, вічах, урочистих подіях з нагоди національних свят, уродин відомих громадсько-політичних діячів, ювілеїв національно-культурних товариств тощо, але й критикував польські органи влади, навіть у період пацифікації (1930 р.) та нормалізації польсько-українських відносин (1935–1939 рр.).

Значне зацікавлення викликає *четвертий розділ* дисертації «Громадська діяльність», у якому Ірина Каранда небезпідставно підкреслює важливу роль Зиновія Пеленського у пропагуванні кооперативної ідеології, засудженні політики СРСР щодо українського селянства як у Другій Речі Посполитій, такі і на міжнародній арені.

Останній проблемі Ірина Каранда присвятила особливу увагу. Вона зауважує, що завдяки діяльності Громадського комітету рятунку України загалом та З. Пеленського – зокрема, інформація про голодомор у Радянській Україні набула широкого розголосу, створено повітові рятункові комітети на допомогу голодуючим у багатьох місцевостях Східної Галичини, протестний рух охопив Львівське, Тернопільське, Станиславівське і Волинське воєводства, для вирішення поставлених завдань залучено представників української еміграції.

У висновках логічно й лаконічно підсумовуються результати дослідження. Робота пройшла належну наукову апробацію на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, обговорювалася на засіданнях відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича. Основні положення дисертації знайшли відображення у семи публікаціях.

Проте, як і будь-яке комплексне дослідження, наукова робота Ірини Каранди не позбавлена окремих вразливих моментів, які потребують додаткового обґрунтування.

По-перше, дисертаційна робота значно виграла б за умови використання документів Архіву актів нових (Archiwum Akt Nowych). По-друге, вартувало б показати ставлення Зиновія Пеленського до внутрішньопартійної кризи першої половини 1930-х рр. в УНДО; по-третє, здобувачу доцільно було б з'ясувати позицію Зиновія Пеленського щодо діяльності УВО, ОУН, інших націоналістичних організацій, які діяли у Західній Україні у 1920-х і 1930-х рр.

Незважаючи на висловлені зауваження та побажання, дисертація «Громадсько-політична діяльність Зиновія Пеленського (1890–1943)» є самостійною дослідницькою роботою, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою кабінету Міністрів України № 567 від 24.0.2013 р. та зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656, а дисертантка Каранда Ірина Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

28 квітня 2021 р.

Офіційний опонент,

директор науково-технічної бібліотеки

Івано-Франківського національного технічного

університету нафти і газу,

кандидат історичних наук, доцент

Р.Б. Пуйда

